

УДК 37.015.31:74(520)

Юлія Колісник-Гуменюк, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри освіти дорослих факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації Відокремленого структурного підрозділу “Львівський навчально-науковий центр професійної освіти” Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЯПОНІЇ

Для Японії є характерний термін “навчаюче суспільство”. Це країна яка завжди приділяла увагу системі освіти своєї нації, враховуючи народні традиції та підтримуючи народні цінності, орієнтувалась на інтелектуальний розвиток нації. Найважливішим джерелом зростання продуктивності праці серед японців є загальна увага до навчання. Хоча Японія зазнала сильного американського впливу, її освітня сфера зберегла азійську своєрідність. Ця особливість полягає у значній централізації управління освітою, сильному впливі. У нашому дослідженні ми намагалися ширше показати та проаналізувати систему вищої педагогічно-художньої освіти Японії, та розкрити культуротворчий процес освітньої політики даної країни.

Ключові слова: Японія, освіта, коледжі, університети, вища освіта, педагогічна освіта, художня освіта, культура, традиції.

Літ. 10.

Юлія Колісник-Гуменюк, кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры образования взрослых факультета переподготовки и повышения квалификации Обособленного структурного подразделения “Львовский учебно-научный центр профессионального образования” Национального педагогического университета имени М.П. Драгоманова

ОСОБЕННОСТИ ХУДОЖЕСТВЕННО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ ЯПОНИИ

Для Японии существует характерный термин – “обучающее общество”. Это страна, которая всегда уделяла внимание системе образования своей нации, учитывая народные традиции и поддерживая народные ценности, ориентировалась на интеллектуальное развитие нации. Важнейшим источником роста производительности труда среди японцев является всеобщее внимание к обучению. Хотя Япония получила сильное американское влияние, ее образовательная сфера сохранила азиатское своеобразие. Эта особенность заключается в значительной централизации управления образованием, сильном воздействии. В нашем исследовании мы пытались шире показать и проанализировать систему высшего педагогически художественного образования Японии, и раскрыть культуротворческий процесс образовательной политики данной страны.

Ключевые слова: Япония, образование, колледжи, университеты, высшее образование, педагогическое образование, художественное образование, культура, традиции.

Yuliya Kolisnyk-Humenyuk, Ph.D.(Pedagogy), Senior Lecturer of the Adult Education Department Retraining and Advanced Training Faculty Separate structural unit “Lviv Educational and Scientific Center of Professional Education” National Mukhaylo Drahomanov Pedagogical University

THE FEATURES OF THE ARTISTIC AND PEDAGOGICAL EDUCATION IN THE EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF JAPAN

Japanese is characterized by the traditional world view typical for Far East, the essential characteristics of which is a feeling of the unity and harmonious interaction between the nature and human. The Art, according to the Japanese is intended to reveal the beauty and make it tangible. That is why the Japanese educators believe that children should be taught to feel the beauty, to form the ability to perceive a beauty, because the scientific and technological progress is not able to change the aesthetic and ethic components of human life. The art education of children starts at an early age. Such an extraordinary love of Japanese to children researchers associate with the ancient Shinto cult, which honors the memory of ancestors through the children, who are “continuation” of parents. The schools in Japanese focus an attention on the acquisition the “cognitive” and “emotional” skills by students – as a result, the level of graduate’s knowledge of Japanese school equals with the level of the graduates of the American College. According to data of international tests, Japanese

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЯПОНІЇ

pupils are on three years ahead in accordance with the same age pupils from other countries on the basis of comparing the level of their development. The young Japanese graduate the school already trained to the national features of life activity: the developed habits and positive attitude to the intensive work, a discipline, cleanliness and order, the attention to details, an ability of individual and collaborative effort, perseverance, the psychological flexibility, communication, responsibility, a respect of authority.

The features of teacher education in Japan became the subject of the detailed scientific analysis made by the wide range of scientists, since the teaching profession in this country is extremely respected. Not casually when appealing to person who has the elder, higher social status or position is often added the word "Sensei" – that means "Teacher".

The author attempts to show and analyze the wider system of higher educational and artistic education, to reveal the culture-forming process of education policy in Japan.

Keywords: *Japan, an education, the colleges, the universities, the higher education, the education of teacher, the art education, a culture, the traditions.*

Постановка проблеми. Розглядаючи освіту Японії, варто зазначити, що для більшості європейців і представників інших континентів дана країна є загадковою і привабливою. Японська культурна традиція, найбільш загадкова та парадоксальна з усіх великих традицій, є інтелектуальним і культурним викликом, зумовлює унікальні і цікаві передбачення та провокує більше реакції, ніж будь-яка інша велика традиція Азії, сприяє виникненню оригінальних ідей.

Японія є цікавою для тих, хто планує пов'язати своє життя з мистецтвом, адже культурна спадщина тут ретельно оберігається і передається з покоління в покоління, а сучасне мистецтво характеризується неповторною індивідуальністю і широким поглядом на світ, людину, сучасні проблеми. В основі життєвого устрою Японії лежить художнє світосприйняття, поєднання нанотехнологій зі стародавніми традиціями, які діють на рівні з законами. Більшість японців добре обізнані у власній культурі тисячолітньої давнини, приділяють увагу предметам, які зазвичай цікавлять професіоналів, іншими словами, є моносірі – "знаючими, тобто володіючими знаннями речей".

Мега статті. Творча сила японської культури засобами художнього виховання передається нащадкам з дитинства, зміцнюючи їхню свідомість, розвиває інтелект, емоційність, що є основою естетичного сприйняття, сприяє формуванню естетичних смаків, зміцнює національний характер, визначає комплекс цінностей і психологічні пріоритети. Мистецька освіта в Японії ґрунтується на ідеї здатності кожної людини відчувати природну красу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання освітньої політики в сучасній Японії досліджують українські вчені, зокрема Ю. Боярчук, Т. Кучай, В. Кравець, В. Ладанов, О. Михайличенко, Ю. Михайлова, О. Озерська, В. Пронніков, Н. Репетюк. Підготовку вчителя в Японії, формування його особистості, професійної компетентності вивчали М. Ваганабе, А. Галаган,

М. Ендо, Т. Інагакі, Г. Мікаберідзе, Т. Накатоме, М. Наоко, О. Такачі, Т. Уміхара, А. Усіватарі, Г. Фудзімото, Я. Фурухасі, Ю. Хасімото, С. Хірата, Я. Хомма, О. Яосака та інші. Художньому вихованню в Японії присвячені праці І. Жукової, Б. Неменського, О. Сердюка, Ю. Тавровського, А. Тюленіної, В. Цветова, М. Хормейстера, та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міністерство освіти, культури, спорту, науки і техніки контролює всі аспекти освіти в Японії, від дошкільної до старших класів середньої школи і вищої освіти в державному, і приватному секторах. Національні університети є під контролем міністерства і в значній мірі фінансуються за рахунок коштів республіканського бюджету. Місцеві державні університети, як правило, фінансуються з бюджетів префектур. Приватні установи отримують більшу частину своїх доходів від плати за навчання та становлять до 20 відсотків свого бюджету від міністерства. В рамках реформи університети, які не відповідають державним стандартам позбавляються субсидій міністерства.

Вища освіта в Японії здійснюється в університетах (Дайгаку), молодших коледжів (Танки Дайгаку), коледжі технології (Кото сенмон Гакко) і спеціальні навчальні заклади та коледжі (Сеншу Гакко).

Молодші коледжі, навчання триває 2 або 3 роки залежно від факультету. Більшість факультетів відносяться до економіки, гуманітарних наук, педагогіки та соціології. Молодші коледжі пропонують програми по догляду за дитиною, дошкільної та початкової шкільної освіти, домашнє господарство, гуманітарні науки, соціальні науки та догляд за хворими. Є також широкий спектр менш популярних програм в галузі мистецтва, сільського господарства і машинобудування. Більше 90 % студентів становлять жінки, оскільки цей сектор традиційно відтворює їх роль у суспільстві.

Технологічні коледжі розраховані на випускників середніх шкіл, навчання триває 5

років. Після їх закінчення випускники можуть поступити до університету на скорочені програми навчання. В Японії діє близько 60 таких коледжів. Навчальні програми спрямовані на підготовку студентів у галузях інженерії, торгівлі тощо. 70% студентів чоловічої статі.

Коледжі зі спеціальними навчальними програмами, позиціонуються в Японії як заклади вищої освіти. Вони пропонують професійно-технічну освіту, а також здобуття навичок, вмінь та знань необхідних у повсякденному житті. Тривалість навчання від 1 до 2 років. Є близько 3500 таких установ, переважна більшість з них є приватними. У 2003 році налічувалося 786,000 студентів, що навчаються у спеціалізованих коледжах. Співвідношення чоловіків і жінок студентів становить приблизно 50-50.

Університети (бакалаврські програми). Вступ до університету можливий на основі повної шкільної освіти і коледжів. Після закінчення основного 4-літнього курсу навчання в університеті випускник може вступити до магістратури, чи до докторантури.

Університети (магістерські та докторські програми), навчання на програмах магістерського рівня – 2 роки, докторського – 5 років. Як правило, докторська програма ділиться на два етапи: перший етап дворічний (відповідно до тривалості магістерської програми), другий – трирічний. Втім, тривалість навчання на докторських програмах з медицини, стоматології, ветеринарної медицини складає 4 роки.

Незважаючи на те, що коледжі відносяться до ВНЗ, самі японці вважають вищими навчальними закладами тільки університети. Щоб підняти престиж коледжів, в деяких з них вводиться аспірантура, що, на думку японських соціологів, зробить позитивний вплив на репутацію навчальних закладів. Слід зазначити, що майже 80 % випускників шкіл вступають до ВНЗ. У недалекому майбутньому в Японії планують запровадити обов'язкову вищу освіту, як того вимагає розвиток надсучасних технологій.

Що стосується фінансової допомоги студентам, то в Японії їм надаються безпроцентні займи, однак доля студентів університетів, які одержують ці займи, досить незначна (у середньому дещо більше 10 %, у той час як у Німеччині – 42 %, у Великій Британії – 87 %, у США – близько 45 %). Вартість життя майже в три рази перевищує розміри студентських займів. Отже, японські студенти у переважній більшості вчать за рахунок батьків [1, 49 – 50].

Японські університети приймають все більше число студентів з країн, що розвиваються. У

липні 2008 р. японський уряд оголосив про новий “300 000 Міжнародний план студента”, який встановлює довгострокові цілі прийняття 300 000 іноземних студентів до 2020 р. У 2009 р. 30 університетів (так званий “Глобальний 30”), пройшли спеціальну фінансову підтримку, щоб посилити викладання англійської мови, призначити більше іноземних викладачів на фіксований термін, найняти спеціального персоналу для підтримки іноземних студентів, створення зарубіжних сервісних центрів для залучення кращих іноземних студентів, а також розширення програм обміну студентами.

Співпраця із зарубіжними університетами дозволить студентам отримати знання в університетах в більш короткий період і з меншими витратами. Університети на основі такої співпраці можуть поліпшити свої програми на здобуття певного ступеня та забезпечити якість навчання та міжнародну конкурентоспроможність. Згідно Японського законодавства зарахованими до вишу можуть бути особи, яким виповнилось 18 років. Будь який абітурієнт, який отримав 12-річну середню освіту, або закінчив коледж може подати заяву про вступ до японського університету. Представники тих країн, де тривалість середньої освіти становить менше 12 років, повинні пройти спеціальний підготовчий курс. Деякі університети Японії вимагають від іноземних абітурієнтів пройти іспит для вступу в японський університет для іноземних студентів “Нігон Р’югаку Сікен” (*Nihon Ryūgaku Shiken*); Examination for Japanese University Admission for International Students – EJU), який включає в себе тест з чотирьох предметів: японська мова як іноземна, природничі науки (хімія, біологія і фізика), математика і “Японія і світ”. Іспит “Нігон Р’югаку Сікен” складається з двох частин. Перша частина спрямована на те, щоб оцінити рівень знань японської мови абітурієнта і складається лише японською. Другу частину іспиту – присвячену профільним предметам, абітурієнти можуть скласти як японською, так і англійською мовою. Іспит “Нігон Р’югаку Сікен” проводиться двічі на рік (весною і восени), як в Японії, так і за її межами. Залежно від кількості складаних предметів вартість іспиту коливається в Японії від 50 \$ (один предмет) до 110 – 120 \$ (2 – 3 предмети) [10]. У Японії більшості навчальних закладів викладання предметів ведеться японською мовою. Вважається, що для того, щоб засвоювати матеріал на рівні з японськими студентами, іноземні студенти повинні володіти японською хоча б на 1 – 2-ому рівні за іспитом “Нігон Р’югаку Сікен”. Іспит EJU можна скласти

в 14 країнах світу. Багатьом іноземним студентам полегшить життя те, що значна частина навчальних курсів, повністю або частково викладається англійською.

Система оцінок в університетах подібна до української. За вивчення одного предмету студент отримує два кредити. Державні стандарти освіти встановлюють мінімум залікових одиниць (кредитів), необхідних для закінчення вищого навчального закладу не нижче 124 [4, 187 – 188]. Один кредит (35 годин по 50 хв.) включає навчальну роботу студента протягом 15 тижнів за умов, якщо він має щотижня одну лекційну годину і 2 години самостійної роботи або 2 години семінарських занять і одну годину самостійної роботи, або 3 години лабораторних чи практичних занять. Форма оцінювання – реферат або письмовий іспит наприкінці семестру; захисти наукових робіт проводяться в усній формі. Для оцінки знань прийнята чотирибальна система – “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно” [1, 29].

Сучасний японський університет першої категорії складається з десяти факультетів (загальноосвітній, юридичний, інженерний, природничо-науковий, сільськогосподарський, літературний, економічний, педагогічний, фармакологічний, медичний). Кращі, найбільш престижні японські університети відрізняються від звичайних, тим, що дають своїм випускникам велику загальноосвітню підготовку. У технічних коледжах з п'яти років навчання три роки йдуть на загальноосвітню підготовку (підготовку громадянина). В університетах протягом перших трьох семестрів студенти також витрачають на засвоєння загальноосвітніх курсів. За перший дворічний період студенти одержують можливість глибше вникнути в суть обраної спеціальності, а викладачі – переконатися в правильності вибору студента та визначити його науковий потенціал. По закінченні загальнонаукового циклу студент може поміняти спеціалізацію і навіть факультет, однак такі випадки рідкісні й мають місце тільки в рамках одного факультету, а ініціатором в основному виступає адміністрація, а не студент. В останні два роки навчання студенти вивчають обрану ними спеціальність. Як і реформи в галузі вищої освіти не проводились, загальноосвітня підготовка студентів в Японії залишиться панівною на всіх напрямках і на всіх рівнях навчання. Цим особливо славляться найстаріші Токійський і Кіотоскій університети [8].

Навчальний рік в Японії продовжується з квітня по березень наступного року й нараховує 210 навчальних днів, або 35 тижнів. Університети з підготовки вчителів організують навчальний

процес за семестровою системою. Студент має право вчитися у ВНЗ 8 років, тобто відрахування недбайливих студентів практично виключається. Переведення з одного університету в інший практикується у виняткових випадках, але окремі університети здійснюють прийом іноземних студентів на другий або третій курс, але для цього студентам потрібно здати спеціальні екзамени. Якщо студент продовжує платити за навчання, адміністрація не вважає за можливе відраховувати його з університету. За статистикою останніх сорока років лише 73 – 77 % студентів вкладаються у чотирирічний термін навчання, 9 – 10 % закінчують університет за п'ять років, близько 2 % – за шість, 0,2 – 0,8 % – за сім і більше років. Однією з причин толерантного ставлення адміністрації до “довічних студентів” є те, що в країні має місце жорсткий конкурсний відбір при вступі. Вважається, що пройшовши його, студент довів своє право на навчання й воно не потребує підтвердження в подальшому.

Навчальний план ВНЗ включає в себе обов'язкові та предмети за вибором, при чому вибіркові навчальні предмети визначаються наявністю матеріальної бази та відповідного складу викладачів.

Ступінь бакалавра (Гакуші Сього) в японських університетах можна отримати за чотири роки (через накопичення залікових одиниць (тангі), що передбачає відвідування лекцій і виконання самостійних робіт, участь у семінарських і лабораторних заняттях), за винятком таких спеціальностей, як медицина, стоматологія та фармація, де тривалість навчання становить 6 років. Програми ступеня бакалавра вимагає завершення загального освітнього компонента, що містить близько 60 кредитів, прийнятих в перші два роки реалізації програми. Курси з гуманітарних, соціальних та природничих наук становлять 36 кредитів. Решта кредитів загальної освіти, як правило, можна отримати по предметам пов'язаних із спеціалізацією, а також як мінімум 8 кредитів за іноземну мову і 4 в області фізичного виховання. Студенти повинні отримати як мінімум 124 кредитів випускника, хоча деякі факультети вимагають 160.

Ступінь магістра (Шуші-Го) вимагає 2 роки очного навчання і максимум чотири роки (неповного робочого дня) дослідження. Закінчується написанням дисертації та усним іспитом. Прийом в магістратуру здійснюється після здобуття ступеня бакалавра або шістнадцять років шкільної та вищої освіти в іншій країні, а також на конкурсній основі письмового та усного іспиту, які введені в окремих університетах.

Для здобуття звання доктор наук (Гакуші-Го) зазвичай потрібно 3 роки навчання після ступені магістра, або через 5 років після отримання ступеня бакалавра. Програма включає в себе компонент курсових робіт, захист докторської дисертації в усній формі, такий тип захисту дисертації називається *Katei hatase*. Менш поширеним є захист докторської праці, відомий як *gonbun* Хакасії, що вимагає представлення та захисту науково-дослідної дисертації [7].

Щоб залучити і навчити видатних художників та фахівців, котрі можуть зробити свій внесок у творчих галузях мистецтва, дизайну та ремесел, в Японії діють факультети образотворчих мистецтв. Це досягається за рахунок високопрофесійної освіти, підсиленої унікальними і різними науково-дослідними можливостями, які можуть запропонувати Кіотський міський університет мистецтв, Канадзава коледж мистецтв, Кобе коледж вільних мистецтв та ін.

Кіотський міський університет мистецтв, є муніципальним університетом загального мистецтва і музичного мистецтва в місті Кіото в Японії. Заснований в 1880 році, він є найстарішим університетом мистецтва в Японії. (Токійський національний університет образотворчих мистецтв і музики був створений в 1885 році). Серед його викладачів і випускників були 16 одержувачами ордена культури, 24 члени Японської академії мистецтв. У структурі університету виділено факультет образотворчого мистецтва, факультет музики та науково-дослідний центр японської традиційної музики. Факультет образотворчого мистецтва має кафедру образотворчого мистецтва, яка у свою чергу розділена на відділи Нігонга (*Nihonga*), живопису, скульптури, гравюри, концептуального та медіапланування; кафедру дизайну з відділами візуального дизайну, ландшафтного дизайну та відділу дизайну продукції; кафедру ремесел (відділи кераміки, лакування *Urushi*, фарбування та ткацтва); та кафедри загальної науки мистецтва.

Токійський університет мистецтв створений у 1949 році в результаті злиття Школи образотворчого мистецтва та Школи музики, які були засновані у 1887 році. З моменту свого заснування університет, його навчальні програми та об'єкти зазнавали безперервного розвитку. У 1963 році в університеті було відкрито аспірантуру. Спочатку пропонуючи магістерські програми *Masters degree*, університет розширився створенням докторантури в 1977 році. У 1987 році університет розширив комплекс майстерень в галузях металообробки і лакування. У 2004 році

після *corporationization* національних університетів, університет став Національним університетом корпорації *Tokyo Geijutsu Daigaku*. У 2005 році університет заснував Вищу школу кіно і нових медіа в м. Йокогама.

Професійно-художню освіту в Японії можна здобути також в коледжі мистецтв м. Канадзава, який було засновано в 1946 році муніципальною владою після Другої світової війни. У даний час на щорічній основі в школі навчається 145 магістрантів, 32 для магістерської програми і сім у докторській програмі.

Коледж вільних мистецтв міста Кобе був заснований в 1967 році департаментом науки одягу. У 1970 році в коледжі був відкритий відділ дизайну і гуманітарних наук. У 1990 році він був перейменований в інститут вільних мистецтв м. Кобе. У 2008 році коледж був злитий в університет моди і дизайну м. Кобе. Випускники даного університету можуть працювати на викладацькій посаді у різних галузях, в тому числі у школах та ВНЗ художнього профілю [9].

Висновки. Після здобуття художньої освіти студенти які прагнуть викладати у ВНЗ можуть поступати після магістратури в аспірантуру, або здобувати педагогічну освіту. Характерною особливістю вищої педагогічної освіти Японії, є відкрита система освіти, підготовка вчителів. Первинні і вторинні шкільні вчителі в Японії навчаються в основному в університетах або коледжах, які мають відповідну державну акредитацію. Так у 1990 році майже 76% усіх молодших і технічних коледжів, педагогічних вищих навчальних закладів та університетів були акредитовані міністерством освіти на право підготовки вчителів, в результаті чого більше половини випускників країни отримали вчительський сертифікат при фактичній потребі у педагогах у 9 разів меншій [5, 224]. Відкрита система дозволяє усім бажаючим разом з дипломом бакалавра отримати ліцензію на право викладання відповідних навчальних предметів базової школи. Але під час працевлаштування більш цінний сертифікат педагогічного факультету. Після отримання ступеня, що включає в себе певні заліки та екзамени, випускник подає заяву до префектурного відділу народної освіти з проханням надання йому сертифікату для влаштування на роботу. Сертифікат видається на основі вимог, визначених у національному законодавстві [6, 118 – 119]. Сертифікат вручається регіональними радами освіти після того, як кандидати завершили свої програми навчання. Даний сертифікат є дійсним по всій території Японії [3, 37].

С. Корецька керуючись законом “Про

робітників освіти” 1974 р., вказує на три види вчительських сертифікатів: початковий (після закінчення коледжу), середній (після закінчення університету), підвищений (для тих, хто має звання магістра) [2, 136]. Сертифікат учителя визначає відповідний рівень кваліфікації. До того ж вимоги до кожного типу сертифіката вчителя встановлює Закон “Про сертифікацію працівників освіти”. Цих вимог до видачі сертифікатів мають дотримуватися усі вищі навчальні заклади, акредитовані Міністерством освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галаган А.И. Система образования в Японии / А.И. Галаган // Проблемы зарубежной высшей школы: обзор информации НИИВШ. – М., 1989. – Вып. I. – 60 с.
2. Корецкая С.В. Семейное воспитание в традиционных культурах (на материале Японии и Северного Кавказа): дис. ...канд. пед. наук. / С.В. Корецкая. – Владикавказ, 2003. – 186 с.
3. Михайличенко О.В., Репетюк Н.С. Система освіти у сучасній Японії / О.В. Михайличенко, Н.С. Репетюк – К.: КДЛУ, 1997. – 44 с.
4. Озерська О.Ю. Особливості професійної підготовки викладачів у Японії / О.Ю. Озерська // Вік XX: реформи в українській вищій школі. Багалиївські читання в НУА. – Ч. 5 – Харків: Народна українська академія, 2002. – С. 186–190.
5. Озерська О.Ю. Деякі особливості професійної підготовки вчителів Японії / О.Ю. Озерська // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр. – Київ–Запоріжжя: ЗОІППО, 2006. – Вип. 38. – С. 224–228.
6. Озерська О.Ю. Сертифікація педагогічної діяльності як фактор підготовки освітянської еліти в Японії / О.Ю. Озерська // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, педагогіка, соціологія. – № 2. – 2004. – С. 113–120.
7. Clark N. Education in Japan [Електронний ресурс] / Nick Clark. – World Education News and Reviews. – 2005. – Режим доступу: <http://wenr.wes.org/2005/05/wenr-mayjune-2005-education-in-japan>.
8. Guidelines for applicants in 2017. Undergraduate International Course Program of Civil Engineering. Undergraduate School of Global Engineering Faculty of Engineering. – Kyoto University, 2017. – 20 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.s-ge.t.kyoto-u.ac.jp/int/en/admission/application/guidelines/guidelines_for_applicants.
9. Guidelines for the 2017 Examination for Japanese University Admission for International Students (EJU) [Електронний ресурс]. – Tokyo: Japan Student Services Organization (JASSO), 2017. – 2 p. – Режим доступу: <http://www.jasso.go.jp/en/eju/about/>

[_icsFiles/afieldfile /2016/11/12/ guide_h29_e2.pdf](http://www.s-ge.t.kyoto-u.ac.jp/int/en/admission/application/guidelines/guidelines_for_applicants).
10. Kobe Design University. About KDU [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://english.kobe-du.ac.jp/about/>

REFERENCES

1. Galagan, A.I. (1989). Sistema obrazovaniya v Yaponii [System of Education in Japan]. *Problemy zarubezhnoy vysshey shkoly: obzor informatsii NIIVSh*. Moscow, vol. I, 60 p. [in Russian].
2. Koretskaya, S.V. (2003). Semeynoe vospitanie v traditsionnykh kulturakh (na materiale Yaponii i Severnogo Kavkaza) [Family education in traditional cultures (on materials of Japan and Northern Caucasian)]. *Candidate's thesis*. Vladikavkaz, 186 p. [in Russian].
3. Mykhaylychenko, O.V. & Repetyuk, N.S. (1997). *Systema osvity u suchasnyy Yaponiyi* [System of Education in Modern Japan]. Kyiv, KDLU, 44 p. [in Ukrainian].
4. Ozerska, O.Iu. (2002). *Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky vykladachiv u Yaponii* [Features of professional training of teachers in Japan]. *Vik XX: reformy v ukrainskii vyshchyi shkoli. Bahaliivski chytannia v NUA*. Kharkiv: Narodna ukrainska akademiia, vol. 5, pp. 186–190. [in Ukrainian].
5. Ozerska, O.Iu. (2006). *Deyaki osoblyvosti profesiynoyi pidhotovky vchyteliv Yaponiyi* [Some Features of teachers' professional training of Japan]. *Pedahohika i psyholohiya formuvannya tvorchoyi osobystosti: problemy i poshuky: Zb. nauk. pr. Kyiv-Zaporizhzhya, ZOIPPO*, vol. 38, pp. 224–228. [in Ukrainian].
6. Ozerska, O.Iu. (2004). *Sertyfikatsiia pedahohichnoi diialnosti yak faktor pidhotovky osvitiianskoi elity v Yaponii* [Certification of pedagogical activity as a factor of teacher elite's training in Japan]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy: filosofii, pedahohika, sotsiolohiia*, no. 2, pp. 113–120. [in Ukrainian].
7. Clark, N. (2005). Education in Japan. *World Education News and Reviews* [Electronic resource]. – Access mode: <http://wenr.wes.org/2005/05/wenr-mayjune-2005-education-in-japan>. [in English].
8. Guidelines for applicants in 2017. Undergraduate International Course Program of Civil Engineering. Undergraduate School of Global Engineering Faculty of Engineering. Kyoto University, 20 p. [Electronic resource]. Access mode: https://www.s-ge.t.kyoto-u.ac.jp/int/en/admission/application/guidelines/guidelines_for_applicants. [in English].
9. Guidelines for the 2017 Examination for Japanese University Admission for International Students (EJU). Tokyo, Japan Student Services Organization (JASSO), 2 p. [Electronic resource]. Access mode: http://www.jasso.go.jp/en/eju/about/_icsFiles/afieldfile /2016/11/12/ guide_h29_e2.pdf. [in English].
10. Kobe Design University. About KDU [Electronic resource]. Access mode: <http://english.kobe-du.ac.jp/about/>. [in English].

Стаття надійшла до редакції 15.04.2017